

mentary Structures of Kinship, 1969a). Lévi-Strauss nejenže tvrdí, že takový protiklad existuje v každém společenském systému, ale také říká, že má význam protikladu mezi přírodou a kulturou. Univerzální zákaz incestu⁷ a s ním související zákon exogamie (sňatku mimo skupinu) zaručuje definitivní vyloučení „rizika, že se z biologické rodiny stane uzavřený systém; biologická skupina již nemůže stát stranou a příbuzenský svazek s jinou rodinou zajišťuje převahu sociálního nad biologickým a kulturního nad přírodním“ (str. 479). A přestože ne každá kultura artikuluje radikální protiklad mezi rodinným a veřejným, lze jen stěží popřít, že rodinné je vždy podřízeno veřejnému; rodinné jednotky jsou vzájemně spojeny ustanovenými pravidly, která jsou logicky na vyšší úrovni než jednotky samy; tak se vynořuje struktura – společnost – která je logicky na vyšší úrovni než rodinné jednotky, z nichž je utvářena.

A jelikož jsou ženy s rodinným kontextem spojovány a jsou na něj skutečně více nebo méně vázány, jsou s touto organizací nižšího sociálně-kulturního řádu ztotožňovány. Jak se projevují důsledky této asociace ve způsobu nazírání na ženy? Zaprvé: jestliže je kladen důraz na specificky biologickou (reprodukční) funkci rodiny, jak uvádí ve své formulaci Lévi-Strauss, pak je rodina (a tedy žena) jednoduše ztotožňována s přírodou jako takovou v protikladu ke kultuře. To je však zjevně příliš zjednodušené; výstižněji lze problém formulovat takto: ve srovnání se vztahy mezi rodinami, které představují integrující, univerzalistický druh zájmů vyššího řádu, představuje rodina (a tudíž žena) partikulární zájmy na nižší úrovni, které vedou k rozdrobování společnosti. Jelikož muži postrádají „přirozenou“ bázi pro rodinnou orientaci (kojení, zobecněné na péči o děti), jejich sféra aktivity je definována na úrovni vztahů mezi rodinami. A proto jsou muži, v duchu uvažování daného kulturou, „přirozenými“ vlastníky náboženství, rituálu, politiky a jiných oblastí kulturního myšlení a dění, v nichž pak dochází k duchovní a sociální syntéze univerzalistických výroků. V důsledku toho jsou muži ztotožňováni s kulturou nejenom ve smyslu veškerých lidských výtvorů jako protikladu přírody, ale i s kulturou chápanou v zastaralém smyslu jako jemnější a důležitější aspekt lidského myšlení – umění, náboženství, právo apod.

⁷ Na základě materiálu z Oceánie se David M. Schneider (ústní sdělení) kloní k názoru, že tabu incestu není univerzální. Řekněme tedy, že tabu incestu je téměř univerzální.

Zde je logika kulturou zformovaného uvažování, které zařazuje ženu do nižšího řádu kultury než muže, opět jasná a na první pohled dost přesvědčivá. Současně ale není možné odsunout ženu zcela do oblasti přírody, protože některé aspekty jejího postavení, dokonce i v kontextu rodiny, nesporně demonstrují její účast na kulturním procesu. Není samozřejmě třeba podotýkat, že s výjimkou kojení novorozenců (a umělá výživa odstraní dokonce i toto pouto) neexistuje důvod, proč by – v protikladu k otci nebo někomu jinému – měla být s péčí o dítě ztotožňována pouze matka. Nicméně i za předpokladu, že se jiné, praktické a emocionální důvody spiknou proti ženě, aby ji zadržely v této sféře, je možné prokázat, že se svými aktivitami v rodinném kontextu může logicky začlenit do kategorie kultury.

V prvé řadě je nutno zdůraznit, že žena děti nejen krmí, ale jako opatrovnice po nich uklízí; je vlastně i první osobou, která zprostředkovává jejich ranou socializaci. To ona přetváří novorozence z pouhých biologických organismů na kulturní lidské bytosti tím, že je učí, jak se chovat a jak správně jednat, aby se stali plnoprávnými členy kultury. Vycházíme-li z těchto socializačních funkcí, žena jasně reprezentuje kulturu. Avšak téměř v každé společnosti existuje okamžik, kdy je socializace chlapců předána do rukou mužů. V jistém smyslu nejsou chlapci ještě považováni za „skutečně“ socializované jedince; jejich vstup do sféry plně lidského (sociálního, kulturního) statusu mohou zprostředkovat jen muži. Stále to vidíme i v našich školách, kde dochází k postupné inverzi v poměru učitelů a učitelek podle stupňů: ve školách jsou většinou učitelky; většina univerzitních učitelů jsou muži.⁸

Nebo se podívejme například na vaření. V převážné většině společností je vaření ženská práce. Pramení to bezpochyby z praktických důvodů – jelikož žena musí zůstat doma s dítětem, hodí se, aby vykonávala práce související s domácností. Je-li však pravda, jak tvrdil (1969b) Lévi-Strauss, že transformace syrového na vařené může v mnoha myšlenkových systémech představovat přechod od přírody ke kultuře, pak se zde opětovně setkáváme s tím, že žena je spojována s procesem zkulturnování, díky čemuž ji lze snadno začlenit do kategorie kultury, triumfující nad přírodou. Není však bez zajímavosti skutečnost, že pěstuje-li některá kultura (např. Francie nebo Čína) tradici *haute cuisine* – tj. tradici „opravdového“ vaření v protikla-

⁸ Pamatuji si, že prvního učitele-muže jsem měla v 5. třídě a že jsem tím byla nadšená – bylo to jaksi dospělejší.